

A JUHTARTÁS NÉPESSÉGMEGTARTÓ ÉS TÁJVÉDELMI LEHETŐSÉGEI AZ ÉSZAK-MAGYARORSZÁGI RÉGIÓBAN

MARSELEK SÁNDOR

ÖSSZEFOGLALÁS

Az észak-magyarországi régió a közelmúlt társadalmi-gazdasági változásai hatására, hátrányos helyzetbe került a térségben fokozott környezetszennyezés és nagyfokú munkanélküliségi ráta regisztrálható. Külön probléma a szakképzetlen munkaerő nagy aránya.

A népesség megtartása érdekében meg kell őrizni a régió jellegét és munkahelyeket is kell teremteni. A munkaigényes mezőgazdasági kultúrák szerepének növelésével, a juhtartás lehetőségeinek kihasználásával a régió gondjai részben enyhíthetők lennének.

A juhtartás gazdasági jelentőségét persze nem szabad túlbecsülni, főleg a tájvédelmi szerep betöltésével javíthatná az itt élő emberek közérzetét, elősegíthetné a falusi turizmus lehetőségeit.

Az északi megyék juhlétszámának jelentős — mintegy háromszorosra történő — növelésével közel 1000 ember részére lehetne az állattartásban munkát biztosítani, továbbá munkahelyeket teremteni a feldolgozóiparban. Ehhez a legelőterületek, és a takarmánybázis adott.

SUMMARY

Marselek, S.: POPULATION RETAINING AND LANDSCAPE PROTECTION POSSIBILITIES OF SHEEP BREEDING IN NORTHERN HUNGARY

North-eastern Hungary is in a disadvantageous situation after social and economic changes affected the area in the previous years. Pollution and unemployment are high and the work force is low qualified.

In order to retain the population working places must be created and the cultural characteristics of the region have to be taken into consideration. Some of the problems of the area could be solved by promoting crops with a high labor demand and sheep breeding.

The economic and financial outcome of sheep breeding is not to be exaggerated. It would be better to state that sheep breeding will retain population through its landscape management value and the attraction it represents for rural tourists.

If sheep stocks in northern counties were tripled jobs would be created for approximately 1,000 people in animal husbandry and additional jobs would arise in processing-related industries. Grazing grounds and forage bases for this are given.

BEVEZETÉS ÉS IRODALMI ÁTTEKINTÉS

Magyarországon az Országos Területfejlesztési Konceptió alapján alakították ki a tervezési — statisztikai régiókat. Az észak-magyarországi régió az egyik legelmaradottabb és lemaradása az ország többi régiójához viszonyítva felgyorsult. Ebben a körzetben a juhtartás jelentős tartalékokkal bír, amit nem használunk ki.

Csete (1995) az Európában terjedő extenzív gazdálkodási irányzatról ír. Ennek lényege az ökológiai adottságokhoz igazodó termelési szerkezet, alacsonyabb ráfordítások és viszonylag magas eleven munkatermelékenység.

Fehér (1996a) a regionális kutatások és az innen nyerhető ismeretek fontosságára mutat rá. Az összegyűjtött adatok nélkülözhetetlenek a megyei agrárstratégiák és a kis térségi fejlesztési programok készítésekor.

Magda (1998) is jól kimunkált térségi programokat tart szükségesnek a vidék fejlesztéséhez. Ezek a programok csak az ott élők bevonásával lehetnek eredményesek.

Fehér (1997a) a fejlesztési célok között megjelöli a tájadottságokhoz igazodó versenyképes termelési szerkezet kialakítását, a kedvezőtlen adottságú területek alternatív táj és térhasznosítását.

Póti és mtsai (1998) az észak-magyarországi régióban tartják legszembetűnőbbnek a gyepek kihasználatlanságát. Úgy gondolják, hogy célszerű lenne az erőszakolt ipartelepítés csődje után visszatérni a természeti adottságok jobb kihasználásához. Az adottságok alapján tejtermelő juhászatok kialakítása is indokolt lehet ebben a körzetben.

Kurucz (1997) rámutat, hogy kívánatos a juhászat legalább olyan szintre fejlesztése, amely lehetővé teszi gyepterületeink hasznosítását, rendben tartását és így kihasználhatjuk a kedvező értékesítési lehetőségeket. Kukovics és mtsai (1997a) szerint a juhászat mennyiségi és minőségi fejlesztése elodázhatatlan. Ennek nemcsak termelési, hanem jelentős szociológiai, munkahely teremtő és tájvédelmi vonzataival is számolnunk kell.

Horn (1998) elengedhetetlennek és szükségszerűnek tartja a kérődző fajok (szarvasmarha, juh) tenyésztésének fejlesztését. Termelési kapacitási lehetőségeinknek ezekben az ágazatokban ma csupán 30–35%-át használjuk ki. Fehér (1997b) az északi régió speciális helyzetét elemzi. Úgy ítéli meg, hogy e válságkörzetekben a legelőterületeket jelentősebb kérődző állománynöveléssel sem lehet racionálisan hasznosítani. Speciális ösztönző rendszer kialakítását tartja szükségesnek. A képzetlen lakosság nagy aránya, és a humán erőforrások hiánya jelentik ma több körzetben az agrárfejlesztés egyik alapvető akadályát.

Molnár és Jávora (1997) szerint a legelő hasznosításában hazánkra az öletszerűség, valamint a genetikai képesség és környezet diszharmóniája jellemző. Nyugat-Európában a profitorientált termelés jelenti az első fokozatot, a foglalkoztatási és környezethasznosítási módozat a második szint és a környezetvédelmi, környezetmentési juhtartás a harmadik változat.

A juhlétszám jelentős növelését a témával foglalkozó szerzők (Kukovics és mtsai, 1997a; Kukovics és mtsai, 1997b; Mucsi, 1997; Abayné és Berky, 1998;

Póti és mtsai, 1998) egyértelműen javasolják. *Veress* (1994) az ezredfordulóig növekvő legelőterületekkel számol. A legelők — becslése szerint — kétmillió anyajuhnak és szaporulatának fedezhetnék nyári takarmányszükségletét. Így a juhtartásból mintegy 10.000 juhász élhetne meg és a termékfeldolgozás még további munkahelyeket teremtené.

Kállay és mtsai (1994) az állattenyésztés romló helyzetét elemzik. Jellemző „az állati termékek minőségének stagnálása, a biológiai alapok (állatfajták és hibridek) létszámának csökkenése és termelőképességének stagnálása”.

Kukovics (1993) a minőség és értékesíthetőség összefüggéseit vizsgálta. „A piacra termelés egyik alapvető feltétele a vevők igényének és szokásának illetőleg ezek változásának ismerete”. *Kukovics és mtsai* (1997a) részletesen megfogalmazzák a minőségi igényeket. Megdöbbentő a különbség, amely a világ vezető fajtái és a hazai állomány fenotípusos távolságában mutatkozik.

Az elmaradás a napi súlygyarapodásban 80–120%, a takarmány-értékesülésben 50–60%, a hasznosult szaporulatban pedig 150–200%. A minőség javítását szorgalmazza *Mucsi* (1998) is. *Lengyel és Tóth* (1998) felvetik a szakosítás gondolatát is, mert szerintük ez a juhtartás eredményességének záloga. *Gyulai* (1998) Zsemkó Jánost, a Magyar Juhtenyésztő Szövetség tenyésztési alelnökét kérdezve arról ír, hogy mindenképpen szükség lenne egy államilag finanszírozott, minősített kos-, zugkos csereakcióra.

Ha ezeket a lépéseket nem tesszük meg, kérdéses lehet a magyar juhászati versenyképessége az EU csatlakozás után.

Jávor (1998) szerint politikai döntést igénylő és állami pénz bevonását szükségessé tevő intervenciós alapok szükségesek. „Átmeneti időszakra van szükség, amelyben az állam biztosítja a jövedelmet, a genetikai potenciált, a tulajdon védelmét”. *Csete* (1995) az egészséges ételmisszer, és az egészséges környezet mellett érvel. „A fenntartható agrárfejlődés lényege a gazdasági növekedés, a természeti erőforrások és a környezetszennyezés közötti harmonizálás, amely az emberi létezés jövőbeni elemi feltétele”. A juhtartás beleillik ebbe a koncepcióba. *Fekete* (1993) úgy látja, hogy egy-egy ország fejlett és fejletlenebb régiói között a gazdasági különbségek feszítő társadalmi, szociális problémákat okozhatnak. Ezt enyhítheti az állattenyésztésben, juhtartásban foglalkoztatott emberek számának növelése. *Meisel és Mohácsi* (1997) az EU elképzelésekkel összhangba hozható régiófejlesztési stratégiát fogalmazzák meg:

„Az EU agrárstruktúrája az önálló tulajdoni egzisztenciával rendelkező gazdasági egységekre épül. Ezért ott a nyugati agrárfejlődésben kulcsszerepet játszó családi gazdaságokat tartják, ha nem is kizárólagos, de kívánatos modellnek. Másfelől az EU agrárpolitikája azt célozza, hogy elégséges számú gazdálkodó maradjon a mezőgazdaságban és a környezetet, a táj képét és a falusi társadalom összetartó szövetét is megőrizze. Akárhogy is alakuljon a közös agrárpolitika, a fenti szempontokhoz igazodni képes agrárszerkezet illeszthető az EU-ba.”

ANYAG ÉS MÓDSZER

A juhtartás lehetőségeinek, népességmegtartó és tájvédelmi szerepének megítélése a hazai szakirodalomban koránt sem mondható egységesnek. Hazai állattenyésztőink közül vannak, akik termelési, vannak akik foglalkoztatási és környezetvédelmi szerepét helyezik előtérbe. A létszámnövelésben minden szerző egyetért. A szakirodalomban megfogalmazott megállapítások rendszeres szemléletű, mezőgazdasági fejlődésünket és EU csatlakozásunkat is figyelembevevő áttekintésére és az elképzelések szintetizálására törekedtem. Így lehetővé válik a juhszektor egymásra ható folyamatainak követése és a stratégiai célok megfogalmazása a jelenlegi összetett és ellentmondásos helyzetben.

A vizsgált rendszer bonyolultsága meghaladja a pusztán statisztikai adatokkal jellemezhető és leírható szintet, ezért más tudományágak (szociológia, politológia) megközelítési lehetőségeit is felhasználtam az információk feldolgozása során.

Statisztikai szempontból elsődlegesen az egyszerű leíró statisztikai módszerek segítségével kívántam adatszerűen is alátámasztani az elemzésekben bemutatott folyamatokat. Dolgozatomban a KSH és a Juh Terméktanács statisztikai adatsoraira támaszkodtam. Az összegyűjtött és feldolgozott adatok számszerű összefüggéseit táblázatokban összegeztem és következtetéseket vontam le. Munkám alapvető céljaként a juhtartás jelen és jövőbeni lehetőségeinek bemutatását tartom, — egy kiválasztott, frekvenciált terület — az észak-magyarországi régió részletesebb elemzését elvégezve.

A juhtartás külföldi, főleg EU-beli szerepének vizsgálata további következtetések levonására adna lehetőséget, ez azonban meghaladja jelen dolgozat kereteit.

EREDMÉNYEK ÉS ÉRTÉKELÉS

A jelenlegi helyzet bemutatása

A körzet a Cserhát hegység nyugati peremvidékétől a Tisza völgyéig húzódik. Nógrád, Heves, és Borsod-Abaúj-Zemplén megyéket, az ország természeti tájai közül az Északi-középhegység nagy táját (a Börzsöny kivételével), a hevesi homokhátságot, a Heves-borsodi árteret, a Taktaköz és a Bodrogek köz tájait foglalja magába. Területe 13,430 km², az ország területének 14,4%-a, lakossága az ország lakosságának 12,7%-a.

A terület változatos geológiai felépítettségű és ásványi nyersanyagokban gazdag. A középhegység az országos átlagnál valamivel alacsonyabb és a tavasz kezdete, a délebbi tájakhoz viszonyítva, 2–3 hetet késik. A csapadék évi mennyisége a magasabb szinteken és a hegyvidékek peremén is az országos átlag fölött van. A körzet taljai közül uralkodó a barna erdei talaj, a talajerózió mértéke és pusztítása jelentős. A három megye az ország GDP-jének mintegy 9%-át adja, ami területi és lakossági részesedéséhez képest alacsony.

A régió sokoldalú agrárgazdasági lehetőségekkel bír. A déli, Alföldhöz tartozó területeken a búza és kukoricatermesztés lehetősége adott, a hegylábfelel- színek a történelmi borvidékek hordozói, a dombsági területeken a gyümölcs- termelés, erdő- és vadgazdálkodás művelhető magas szinten. A térség jelentős idegenforgalmi potenciállal rendelkezik.

Észak-Magyarország gazdasági körzeteinek csoportosítását az 1. ábrán mutatom be Fehér (1996b) nyomán.

A térkép szerinti potenciális és regionális válság körzetekben jelentős le- gelőterületek találhatóak, melyeket nem hasznosítanak.

1. ábra: Gazdasági körzetek csoportosítása Észak-Magyarországon

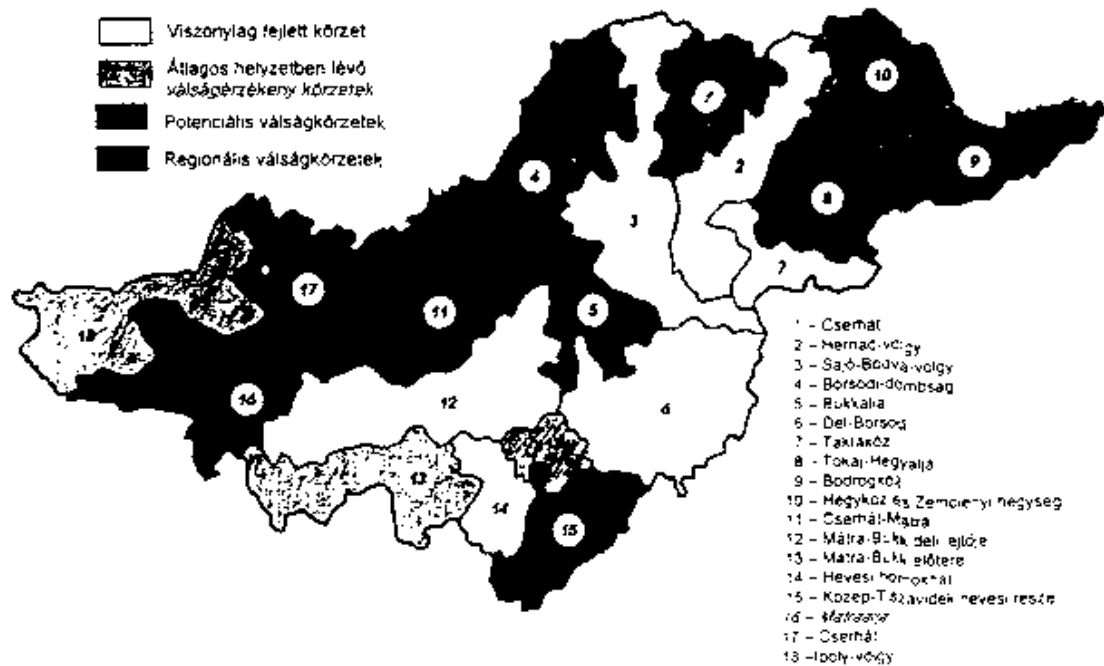

Fig. 1.: Grouping of economic districts in North Hungary

Az észak-magyarországi régió a közelmúlt társadalmi-gazdasági változásai hatására hátrányos helyzetbe került. A térségben fokozott környezetszennye- zést és magas munkanélküliségi rátát regisztrálhatunk. Külön probléma a szak- képzetlen munkaerő magas aránya, ezért alapkérdés az aktív munkaerő kép- zettségi szintjének emelése.

Az elmúlt években jelentős számban szűntek meg mezőgazdasági és ipari munkahelyek és robbanásszerűen nőtt a munkanélküliség. A munkalehetősé- gek hiánya az aktív keresőket ingázásra kényszeríti, amit a 2. ábrán mutatunk be. A vizsgált három megyében a naponta ingázó aktív keresők aránya átlag- ban 35,4%, míg a 19 megye átlaga 28,4%.

A kialakult kedvezőtlen tendenciák a népesség elvándorlását ösztönzik, ami a falvak tönkremenetelét, a táj elvadulását, a kultúrtáj jelleg megszűnését eredményezheti.

A népesség megtartása érdekében meg kell őriznünk a régió kultúrtáj jel- legét és munkahelyeket is kell teremtenünk. A munkaigényes mezőgazdasági kultúrák szerepének növelésével, a juhtartás lehetőségeinek kihasználásával a régió gondjai részben enyhíthetők lennének.

2. ábra: A naponta ingázó aktív keresők aránya megyénként (%)

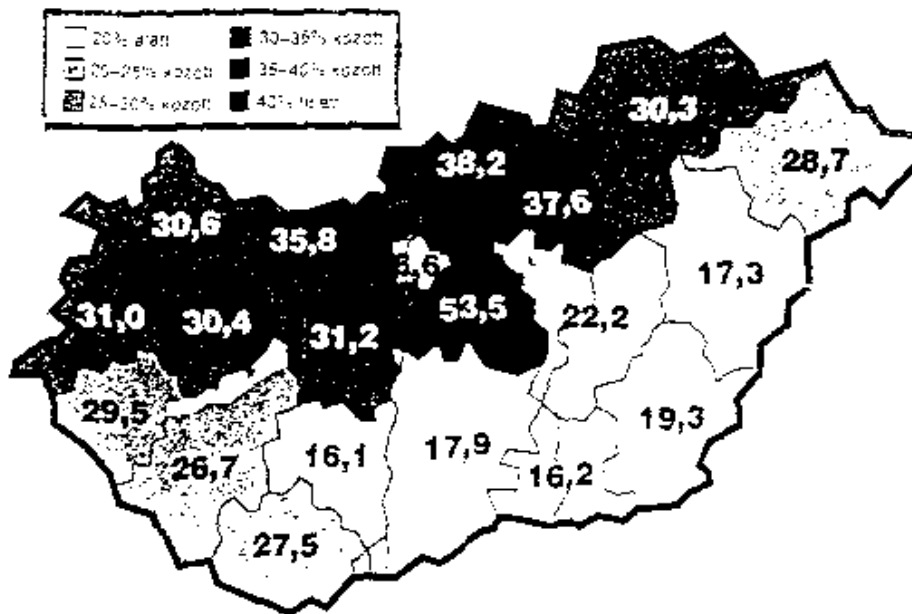

Fig. 2.: The ratio of commuting active wage-earners in the 19 counties of Hungary (%)

A munkanélküliség alakulását az 1. táblázat mutatja.

1. táblázat

A munkanélküliség alakulása

Megye(1)	1990	1996	1990/1996 %
Borsod-Abaúj-Zemplén	9 385	57 400	611
Heves	2 946	17 300	587
Nógrád	5 094	15 500	304

Forrás: KSH(2)

Unemployment rates

county(1), source: Central Office of Statistics (COS)(2)

A mezőgazdasági termelés és az állatállomány Észak-Magyarországon sajnos drasztikusan visszaesett. Dombvidéki területeinkről szinte teljesen eltűnt a juh és szerepét semmi sem vette át.

Az állatlétszám csökkenése nagyarányú volt és különösen lecsökkent az anyajuhok létszáma. A régió elmaradása az ország többi területeitől az utóbbi időben ezen a téren is felgyorsult.

A változások azért is sajnálatosak, mert a minőségi juhtermékek a piacon jól értékesíthetők. Az állatállománynak, elsősorban a juhoknak komoly szerepe lehet a gyepek kultúrallapotának fenntartásában. A legeltetés megakadályozza a cserjék felnövését, a legelő tönkremenetelét. A juhok a legelő növényei között válogatnak, így a növényállomány összetételét is befolyásolják. A juhokkal történő legeltetés hatására tömött, alacsony növésű növényekből álló gyepszőnyeg alakul ki. A legeltetés intenzitásának meghatározásával elkerülhetjük a túl vagy alul legeltetést. Az anyajuh állomány változását a 2. táblázatban mutatom be.

2. táblázat

Az anyajuhlétszám alakulása (n)

Megye(1)	1986.	1991.	1993.	1995.	1996.
Borsod-Abaúj-Zemplén	129 985	111 779	87 897	70 046	66 200
Heves	36 537	33 818	25 321	16 121	14 772
Nógrád	24 736	24 980	17 657	12 926	11 801

Forrás: KSH, Juh Terméktanács(2)

Number of ewes

county(1), source: COS, Sheep Product Council(2)

Az adatok azt mutatják, hogy az anyajuhállomány 10 év alatt mintegy felére csökkent. Különösen élesen jelentkeznek a juhtartók számának csökkenése az 1991. és 1993. közötti években (3. táblázat).

3. táblázat

A juhtartók száma

Megye(1)	1991.	1993.
Borsod-Abaúj-Z.	1 601	434
Heves	1 046	160
Nógrád	824	163
Összesen(2)	3 471	757

Forrás: Juh Terméktanács(3)

Number of sheep-keepers

county(1), total(2), source: Sheep Product Council(3)

Úgy gondolom a mezőgazdaságban és az állattartásban foglalkoztatott népesség ilyen mérvű csökkenése — ilyen rövid idő alatt — nem kívánatos. Célszerű lenne figyelmünket a mezőgazdaság megújulni képes nyersanyagaira fordítani. *Habsburg Ottó* (1997) szerint: „jobb lenne, ha politikusaink, gazdasági szakértőink és tudósaink az újratermelő nyersanyagok problémájára, szélesebb körű felhasználására koncentrálnának. És minden megtennének azért, hogy amikor út az igazság órája — ez a pillanat feltartóztatlanul közeleg — még elegendő parasztot találjanak, hogy hasznát vegyék a jövő hatalmas lehetőségeinek”.

Magyarországon a juhtenyésztés fejlesztésére — felismerve a juh szerepét — történtek és napjainkban is történnek kísérletek, de sajnos ezek a fejlesztési koncepciók kevés sikerrel jártak. Az agráröllő nemzetközi összevetésben is példátlan mértékű nyílása, a beruházási támogatások jelentős visszaesése a juhászatok fejlesztését lehetetlenné tette. A támogatások csökkenése és egyéb tényezők indították el azokat a folyamatokat, melyek során a szervezeti formák megváltoztak.

A jövőkép kialakítása

A juh a vegyes profilú magángazdaságok állata lett, annak minden előnyével és hátrányával.

A nagyüzemek felbomlásával az állományok szétforgácsolódtak és ezek a változások a termelés volumenét és minőségét is negatívan érintik. A létszámcsökkenés azért is sajnálatos, mert a térség jelentős ki nem használt gyepterületekkel rendelkezik (4. táblázat)

4. táblázat

A földterület megoszlása (1995)
(1000 hektár)

Megye(1)	Összesen(2)	Szántó(3)	Gyep(4)	Erdő(5)	Egyéb(6)
Borsod-Abaúj-Zemplén	702,3	274,8	134,9	174,6	118,0
Heves	377,1	162,3	42,9	112,2	59,7
Nógrád	257,4	86,9	37,7	104,4	28,4

Forrás: KSH(7)

Usage of land (1995) (1000 hectares)

county(1), total(2), arable land(3), grass(4), forest,(5) other(6), source: Central Office of Statistics (COS)(7)

Az adatok szerint 0,43 anyajuh jut egy hektár gyepterületre. Minimálisan hektáronként 2 anyajuhot számolva a három megye gyepterülete 431.000 anyajuh ellátására lenne képes a jelenlegi 93 ezer helyett. Ha az egyéb állatállomány gyepszükségletét leszámítjuk, a jelenlegi juhlétszám 3-4 szeresre növelése így is reális elképzelés.

A régió 93.000 körüli anyalétszámából kiindulva 95%-os ellési és 120%-os bárányozási arány, valamint 5%-os elhullás esetén, ha 20%-os anyaállomány pótlást és korai tenyésztésbevétele tervezünk a létszámnövelés lehetőségei kerekítve az 5. táblázat szerint alakulhatnak.

5. táblázat

A létszámnövelés terve (n)

Évek (1)	Megnövelt anyalétszám(2)	Felnevelhető kospárány jerkebárány(3)		Import vásárlás anyapótlásra(4)
1998.	93 000	50 360	31 760	30 000
1999.	154 760	83 803	52 851	30 000
2000.	237 611	128 666	81 144	—
2001.	318 755	172 606	108 851	—
2002.*	427 606	—	—	—

* Elértük a kívánt létszámot(5) saját becslés(6)

Plan for number increase

years(1), increased ewe(2) number of young rams ewe lamb to grow(3), number of imported ewes(4). * required number reached(5), own calculations(6)

A számítás a teljes jerkeállomány utánpótlásra és létszámnövelésre történő felhasználását és 2 évben 30-30 ezer import jerketoklyó vásárlást irányoz elő.

A létszámnövelés lehetséges változatánál, hogy illeszkedjen az országos koncepcióhoz, *Kukovics és mtsai (1997b)* által javasolt támogatási igényeket vettem figyelembe. Ezek a következők:

- az anyaállomány 20%-át kitevő pótlásra beállított hazai előállítású jerke esetén 3.600 Ft/egyed vissza nem térítendő támogatás;
- import jerketoklyó beállítása esetén 15.000 Ft/egyed vissza nem térítendő támogatás 15.000 Ft/egyed kedvezményes hitel;
- növendék utónevelőbe került jerkek nevelése esetén 4.000 Ft/egyed, anyának történő beállítása után 6.000 Ft/egyed, összesen 10.000 Ft/egyed vissza nem térítendő támogatás.

Jelenleg tenyészjerke állomány-növelési célú beállítása után igényelhető támogatás, ha a feltételeknek megfelel:

- termelésellenőrzés alatt álló tenyészetnél, valamint import esetén 8.000 Ft/jerke,
- szaporító tenyészetnél 6.000 Ft/jerke.

Az összesített támogatási és hiteligényt a 6. táblázat mutatja.

6. táblázat

Összes támogatás és hiteligény

Évek (1)	Hazai előállítású jerke anya pótlásra(2)		Import jerke toklyó			Növendék nevelőbe került + beállítás támogatás(4)	
	n	Mrd Ft	n	támogatás	hitel(3)	n	Mrd Ft
				Mrd Ft			
1998	18 600	0,067	30 000	0,45	0,45	31 760	0,318
1999	30 952	0,111	30 000	0,45	0,45	52 851	0,529
2000	47 522	0,171				81 144	0,811
2001	63 755	0,230				108 851	1,088
Összes forrásigény(5)		0,579		0,9	0,9		2,746

Saját számítás(6)

Total support and credit demand

years(1) domestic-grown ewe lambs number billion HUF(2) imported ewe yearling number support, credit billion HUF(3), young sheep in grover support number billion HUF(4) total resource demand(5), own calculations(6)

Ez a fejlesztés évi átlagban 1,056 Mrd Ft támogatást igényelne, a 4 év alatt 4,225 Mrd Ft támogatás és 0,9 Mrd Ft kedvezményes hitel felhasználására kerülhetne sor. Így mintegy 1000 új munkahely jöhetne létre és további foglalkoztatásra kerülhetne sor a feldolgozóiparban. A megnövelt kosbárány értékesítés, a 4 év alatt összesen 435.435 bárányt jelent, 20 kg-os báránnyal számolva 8.708,7 t értékesítés és mintegy 4,572 milliárd Ft árbevétel érhető el a teljes időszakra. (A selejt anyák értékét nem számolva.)

A terv feltételezi az üresen álló épületekben kialakítandó juh bázisgazdaságokat állami vagy önkormányzati irányítással és szervezéssel, ami további, de elhanyagolható nagyságrendű forrásbevonást kíván. A vállalkozások sikeres indításához az értékesítést, felvásárlást szervező, szaktanácsot, szolgáltatáso-

kat nyújtó integrátori szervezetek létrehozása, vagy a jelenleg működők megerősítése kívánatos. A szervezésben részt vehetnének a régió munkanélküli agrár szakemberei. *Abayné és Berky (1998)* szerint a PM 1997. évi költségvetése (34/1997. (II.26) Korm. rendelet) számos olyan célt megnevez, melynek keretébe a juhtartás felkarolása is beleférne. Ez a támogatás csak töredéke ezeknek a pályázattal felhasználható pénzeszközöknek. A létszámnövelést felhasználhatnánk minőségi fejlesztésre, hiszen kommersz juhállományunk, az EU fajtához képest, az EUROP minősítésben mintegy két kategóriával elmarad. Minőségi import állomány és kiváló örökítő képességű kosok használata ezen a helyzeten javíthat.

A javasoltak megvalósítása lehetővé tenné piacképes termékek értékesítését és a juh export lehetőségek, kontingensek kihasználását. A hazai térségfejlesztési tervek, az EU területhasznosítási politikájával harmonizálva, a gyepterületek növekedésével számolnak (*Erdélyi és Szűcs, 1998*). Használjuk ki a juhtartásban növekvő lehetőségeinket!

KÖVETKEZTETÉSEK

Megjegyzendő, hogy a piacgazdaság viszonyai nem mindig kedveznek az említett céloknak, (a befektetett tőke viszonylag lassú megtérülése, kockázat, alacsony jövedelmezőség stb.) emiatt a juhtartás szerepének felismerése és ennek érvényesítése korlátozott. Az állam céltudatos, előrelátó és szabályzó tevékenysége nélkül a juhászatok megfelelő fejlesztése megítélésem szerint nem valósítható meg.

A juhtartás gazdasági jelentőségét persze nem szabad túlbecsülni. Úgy gondolom főleg a tájvédelmi szerep betöltésével javíthatja az itt élő emberek közérzetét, növelheti a falusi turizmus lehetőségeit. Kapcsolódhat hozzá a ló-tartás is, hiszen Németországban bevált és működik ez az üdülési forma.

Az északi megyék juhlétszámának jelentős — mintegy háromszorosra történő — növelésével közel 1000 ember részére biztosíthatnánk munkát az állattartásban és további munkahelyeket teremthetnénk a feldolgozóiparban, idegenforgalomban. Ehhez a legelőterületek, takarmánybázisok adottak. Előrelépést jelentene, ha az országos közmunkaprogram pályázati lehetőségeibe bekerülne a környezetvédő juhtartás, illetve az önkormányzatok is fordítanának erre pénzt. Célszerű lenne jól működő integrátori szervezetek kialakítása, illetve megerősítése.

Kukovics és mtsai (1997b) környezetvédelmi juhtartásra 7.000 Ft/anya/év többlettámogatást javasoltak az alaptámogatáson felül. Ez Magyarországon mintegy 250.000 ha gyepterületet érintene, 250.000 anyajuh tartását tenné lehetővé és 1,75 milliárd Ft/év költséggel járna. Ennek jelentős részét az északi térségben lehetne felhasználni, így megelőlegezve a jövő költséges tájrehabilitációs programjait.

A juh napjaink a magángazdaságokba került, így ezek fejlesztése, a mezőgazdasági magánvállalkozók számának növekedése és a juhtartás összefügg. Sajnos a régióban kicsi a vállalkozó kedv. A mezőgazdaságban és a juh-

tartásban elérhető viszonylag alacsony egy főre jutó bruttó jövedelem az egyéni magángazdaságok stabilizálódását, fejlődését hátráltatja, ennek eredményeképp az induló vállalkozók elbizonytalanodnak. A vállalkozók indulását anyagi támogatással kedvezményes hitellel információ nyújtással, integrálással és szervezéssel is — a fenntartható gazdálkodásnak megfelelő struktúrában — döntéshozóinknak az eddigieknél jobban kellene segíteni.

IRODALOM

- Abayné Hamar E. – Berky A.*(1998): A juhtermék termelés alakulásának főbb tendenciái, a juhtartás szerepe a vidékfejlesztésben. VI. Nemzetközi Agrárökonómiai Tudományos Napok, Gyöngyös 1. 7–13.p.
- Csete L.*(1995): Gondolatok a magyarországi agrárgazdaság fejlesztési stratégiájának tudományos megalapozásához. "AGRO-21" füzetek, 9. 5–136.p.
- Erdélyi T. – Szűcs I.*(1998): A gyep szerepe a harmonizált mezőgazdasági termelésben. VI. Nemzetközi Agrárökonómiai Tudományos Napok, Gyöngyös, 1. 283–289.p.
- Fehér A.*(1996/a): Gazdálkodás, 40. 6. 17–27.p.
- Fehér A.*(1996/b): Regionális és foglalkoztatási feszültségek az észak-magyarországi agrárkörzetekben. Agrárátalakulás, modernizáció, stabilizáció. Budapest, 168–176.p.
- Fehér A.*(1997/a): A vidékfejlesztés néhány időszerű kérdése Észak-magyarországon. Tiszántúli Mezőgazdasági Tudományos Napok, Karcag, 1. 128–129.p.
- Fehér A.*(1997/b): Gazdálkodás, 41. 2. 1–9.p.
- Fekete Gy.*(1993): A szociális-foglalkoztatási feszültség enyhítése a mezőgazdaság modernizációs polgárosodási alternatív irányzatában. Budapest. Kutatási műhelytanulmány, Intagro Kft., 138.p.
- Gyulai Gy.*(1998) Zsemkó János. Magyar Állattenyésztők Lapja, 2. 18.p.
- Habsburg O.*(1997): Magyar Hírlap. 30. 238. 3.p.
- Horváth P.*(1998): Állattenyésztés és Takarmányozás, 47. 1. 1–10. p.
- Jávor A.*(1998): Meddig fogják a juhász kezét? Magyar Állattenyésztők Lapja, 3. 8.p.
- Kállay B. – Kukovics S. – Szakály S. – Szűcs E. – Wittmann M.*(1994): A magyarországi állattenyésztés ma és holnap. "AGRO-21" füzetek, 3. 2–18.p.
- Kukovics S.*(1993): Magyar Juhászat, 2. 5. 33.p.
- Kukovics S. – Jávor A. – Molnár Gy. – Ábrahám M. – Molnár A.*(1997/a). A juhtenyésztés minőségének fejlesztése "AGRO-21" füzetek, 17. 76–101.p.
- Kukovics S. – Jávor A. – Székelyhidi T.*(1997/b): Magyar Juhászat, 6. 3. 2–7.p.
- Kurucz Gy.*(1997): A mezőgazdaság helye, szerepe a térségfejlesztésben. Tiszántúli Mezőgazdasági Tudományos Napok. Karcag, 1. 23–29.p.
- Lengyel L. – Tóth I.*(1998): A veszteségek csökkentésének lehetőségei a juhtartásban. VI. Nemzetközi Agrárökonómiai Tudományos Napok, Mátra-tan Oktató-kutató KHT., Gyöngyös, 2. 346–351.p.
- Magda S.*(1998): Oktatás-szaktanácsadás-vidékfejlesztés. VI. Nemzetközi Agrárökonómiai Tudományos Napok, Mátra-tan Oktató-kutató KHT., Gyöngyös, 3. 18–27.p.
- Meisel S. – Mohácsi K.*(1997): Közgazdasági Szemle, 44. 217–232.p.
- Molnár Gy. – Jávor A.*(1997): Magyar Juhászat, 6. 6. 8.p.
- Mucsi I.*(1997): Magyar Juhászat, 6. 4. 2–3.p.
- Mucsi I.*(1998): EU igényű juhtermék előállítás és a vidékfejlesztés kölcsönhatása VI. Nemzetközi Agrárökonómiai Tudományos Napok, Mátra-tan Oktató-kutató KHT., Gyöngyös, 3. 129–135.p.
- Póti P. – Bedő S. – Tózsér J. – Kovács A.*(1998): A hazai juhtenyésztés fejlesztésének regionális lehetőségei. VI. Nemzetközi Agrárökonómiai Tudományos Napok. Gyöngyös, 3. 274–279.p.
- Veress L.*(1994): Magyar Juhászat, 3. 4. 15.p.

Érkezett: 1998. január
Szerző címe: GATE Mezőgazdasági Főiskolai Kar
Author's address: University of Agricultural Sciences College of Agriculture
 H-3200 Gyöngyös, Mátrai út 36.
 E-mail: smarselek@mail.gyfk.hu